

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie budowania zrównoważonej gospodarki poprzez zmianę modelu konsumpcji (opinia z inicjatywy własnej)

(2011/C 44/10)

Sprawozdawca: **Anna Maria DARMANIN**

Dnia 16 lipca 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

budowania zrównoważonej gospodarki poprzez zmianę naszych zachowań konsumenckich.

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 15 czerwca 2010 r.

Na 464. sesji plenarnej w dniach 14–15 lipca 2010 r. (posiedzenie z 15 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 98 do 7 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

0. Wstęp

W związku z kryzysem, którego Europa jeszcze nie przeżyła, dla wielu jej obywateli codziennością jest walka o utrzymanie miejsca pracy lub o zapewnienie dochodu. W sytuacji gdy małe i średnie przedsiębiorstwa muszą starać się, by przeżyć, zrównoważone modele mogą wydawać się luksusem. Jednak polityka wspierająca takie modele powinna uwzględniać również kryteria, które umożliwią dostosowanie działań do tych problemów. Przedmiotem opinii jest jeden z aspektów zrównoważonego rozwoju, mianowicie konsumpcja. Podstawowa zasada, od której wychodzi EKES, stanowi, że jednym ze sposobów działania w perspektywie długoterminowej na rzecz zrównoważonej konsumpcji jest pogłębianie wśród Europejczyków poczucia obywatelstwa, nie tylko przyznając im prawa konsumenta i respektując je – jak zapisano w traktacie z Lizbony – ale także wzmacniając wartość tego obywatelstwa, tak by obywatele nie tylko mieli prawa, ale także poczuli się do moralnej odpowiedzialności za zachowania zgodne ze zrównoważonym rozwojem.

1. Wnioski i zalecenia

1.1 W zrównoważonej gospodarce zarówno metody produkcji, jak i sposoby konsumpcji powinny sprzyjać stałemu rozkwitowi jednostek, społeczności i świata przyrody. Większość podmiotów społecznych musiałaby kierować się zestawem wspólnych wartości. EKES podkreśla – jak czynił to już we wcześniejszych opiniach – że oceniając skuteczność polityki rządowej, należy posłużyć się, oprócz PKB, wskaźnikami środowiskowymi i społecznymi.

1.2 Uważa się, że europejski system produkcji i konsumpcji nie jest zrównoważony pod kątem środowiska naturalnego, zwłaszcza jeśli chodzi o zależność od energii, surowców, gleby i wody, a także wpływ na klimat i różnorodność biologiczną w skali światowej. Gdyby wszyscy ludzie na świecie żyli tak jak Europejczycy, potrzebowalibyśmy ponad 2,5 planety.

1.3 Rada UE uznała, że kraje uprzemysłowione powinny zmniejszyć emisje gazów cieplarnianych o 80–95 % do 2050

r. EKES zaleca zatem, by strategia „Europa 2020” uwzględniała zarówno środki na rzecz zrównoważonej produkcji, jak i na rzecz zrównoważonej konsumpcji. Oba te zjawiska są bowiem ściśle ze sobą związane i trzeba zająć się nimi, jeżeli celem ma być zminimalizowanie wpływu na planetę.

1.4 Obniżenie w ciągu 40 lat poziomu emisji o 80–95 %, a zarazem utrzymanie wzrostu gospodarczego na poziomie 2–3 % rocznie oznacza zmniejszenie intensywności emisji dwutlenku węgla w gospodarce o 6–10 % rocznie. Tak wielka zmiana technologiczna o trwałym wpływie na całą gospodarkę nie ma precedensu. Rozważnie byłoby więc rozpocząć poważny dialog na temat możliwości zmiany wzorców konsumpcji oraz ogólnego modelu gospodarczego i społecznego, który jest oparty na zwiększaniu produkcji i konsumpcji, a także zacząć szukać możliwości jak najszybszych ulepszeń łańcucha produkcji i łańcucha dostaw.

1.5 Starania o zmianę podejmowane wyłącznie odgórnie nie mają wielkich szans powodzenia. Przemiany społeczne często zaczynają się w małych grupach i rozprzestrzeniają się wieloma różnymi kanałami komunikacji. Rola UE oraz rządów krajowych i regionalnych mogłaby polegać na wyszukiwaniu grup, które już działają na rzecz zrównoważonego modelu życia, na zachęcaniu ich i wspieraniu.

1.6 Potrzebny jest dialog, w który zaangażowane byłyby instytucje UE, rządy krajowe i lokalne oraz wszyscy partnerzy społeczni. Jedną z dróg w kierunku zbudowania takiego dialogu byłaby współpraca Komisji z EKES-em mająca na celu utworzenie forum poświęconego zrównoważonej konsumpcji, które badałoby następujące kwestie:

— wartości, które mogłyby kształtować zrównoważoną gospodarkę, konflikty celów między wzrostem i równowagą ekologiczną, włączeniem społecznym i wolnością osobistą, jakością życia obecnych i przyszłych pokoleń itp.;

— czy musimy zmniejszyć konsumpcję w niektórych dziedzinach;

- co powstrzymuje obywateli przed wybieraniem bardziej zrównoważonych modeli konsumpcji i jak mogą w tej sprawie pomóc władze lokalne, krajowe i instytucje UE;
- doświadczenia różnych osób i grup, które przyjęły styl życia charakteryzujący się możliwie najmniejszym oddziaływaniem na środowisko i możliwości ich naśladowania;
- środki potrzebne do wspierania bardziej zrównoważonej konsumpcji w szczególnych grupach ludności, takich jak osoby starsze, młodzi ludzie, bezrobotni, niedawni imigranci, rodziny z małymi dziećmi.

1.7 Dialog musi być powiązany z działaniem, które powinno objąć także wspieranie zdobywania doświadczeń przez grupy działające na rzecz zrównoważonego modelu życia oraz rozpowszechniania tych doświadczeń, dostosowanie i wzmacnianie polityki tam, gdzie to wskazane, a także praktyczne działania w ramach instytucji UE mające na celu zapewnienie kierownictwa i ukazanie możliwości przyjmowania bardziej zrównoważonych praktyk. Ponadto należy podawać najlepsze rozwiązania do wiadomości publicznej, tak by ukazywać możliwości zmiany modelu konsumpcji.

1.8 Nie można postrzegać zrównoważonej konsumpcji wyłącznie w kategoriach polityki dotyczącej środowiska. Będzie ona wymagała inicjatyw w wielu dziedzinach polityki, takich jak zdrowie, edukacja, zatrudnienie, handel, sprawy konsumentów, transport, rolnictwo i energia.

2. Potrzeba innego modelu gospodarczego i społecznego

2.1 Dyskusje o charakterze zrównoważonej gospodarki toczą się od pół wieku⁽¹⁾. W takiej gospodarce zarówno metody produkcji, jak i sposoby konsumpcji powinny sprzyjać stałemu rozkwitowi jednostek, społeczności i świata przyrody.

2.2 Aby model gospodarczy mógł sam się utrzymać, większość podmiotów społecznych powinna kierować się zbiorem wspólnych wartości, tak jak to ma miejsce obecnie w przypadku państw członkowskich UE. Rządy propagują obecnie zbiór wartości ekonomicznych służących jako wytyczne polityki, a przy tym kładą nacisk na PKB i inne wskaźniki. Powszechnie uznano, że PKB jest niedoskonałym miernikiem rozwoju ludzkiego, społecznego i ekologicznego. EKES zaproponował⁽²⁾, aby w mierzeniu postępu na drodze do zrównoważonej gospodarki uwzględnić, obok PKB, także ślad ekologiczny oraz wskaźnik dotyczący jakości życia. Ślad ekologiczny mierzy powierzchnię gruntów użytkowych potrzebną do utrzymania modelu życia osoby, grupy osób, instytucji lub regionu. Wskaźnik jakości życia powinien uwzględniać także zdrowie, dobrobyt materialny, dostęp do usług użyteczności publicznej, udział w życiu społecznym i integrację nowo przybyłych, czas wolny oraz jakość środowiska naturalnego.

2.3 Zastosowanie do oceny skuteczności polityki rządowej szerszego zestawu wskaźników powinno doprowadzić do tego, że w kształtowaniu polityki będzie się kładło mniejszy nacisk na wspieranie wzrostu PKB, a większy na inne aspekty dobrej kondycji ludzi, społeczeństwa i środowiska.

3. Wyzwanie ekologiczne

3.1 Europejska Agencja Środowiska w sprawozdaniu dotyczącym stanu środowiska i prognoz, które ma się ukazać w 2010 r., szczególnie wyróżnia dwie grupy zagadnień: klimat i energia oraz różnorodność biologiczna i ekosystemy⁽³⁾. Głównym zagrożeniem dla zrównoważonego rozwoju społeczeństwa Europy jest degradacja ekosystemów stanowiących jego środowisko oraz zasobów, takich jak energia, gleba i woda. W 2003 r. szacowany ślad ekologiczny w UE wynosił średnio prawie 5 hektarów na osobę z tendencją rosnącą, natomiast ogólna powierzchnia dostępnych gruntów wynosiła tylko 1,8 ha na osobę z tendencją spadkową⁽⁴⁾. Stąd gdyby wszyscy ludzie na świecie żyli tak, jak Europejczycy, potrzebowalibyśmy ponad 2,5 planety.

3.2 Zmiana klimatu ma szczególnie istotne znaczenie, ponieważ oprócz bezpośredniego wpływu na życie ludzi z dużym prawdopodobieństwem pogłębia także wpływ społeczeństwa na różnorodność biologiczną, zasoby słodkiej wody i na inne systemy. Największy udział w śladzie ekologicznym Europy ma wykorzystanie paliw kopalnych oraz emisja gazów cieplarnianych. Inne ważne czynniki to eksploatacja gruntów na potrzeby rolnictwa, transportu i budownictwa. Z punktu widzenia śladu ekologicznego niekorzystnie przedstawia się także wpływ innych aspektów gospodarki europejskiej, takich jak zużycie wody (przede wszystkim na potrzeby rolnictwa) i rzadkich minerałów.

3.3 Rada UE uznała, że kraje uprzemysłowione powinny zmniejszyć emisje gazów cieplarnianych o 80–95 % do 2050 r., czyli o 4–7 % rocznie. Zobowiązała się do ograniczenia emisji UE do 2020 r. o 20 % w stosunku do poziomu z 1990 r. albo nawet o 30 %, pod warunkiem że inne kraje poczynią podobne zobowiązania. EKES z kolei proponował, by przyjąć cel redukcji o 30 % bez żadnych warunków⁽⁵⁾.

3.4 UE dąży do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych przede wszystkim za pomocą technologii, jednocześnie wspierając wzrost gospodarczy. Chociaż istnieje technologia, która umożliwia realizację tych celów na rok 2020, postępy w jej wdrażaniu są powolne. W 1997 r. UE licząca 15 państw członkowskich zobowiązała się do ograniczenia emisji do 2008–2012 r. o 8 % w stosunku do poziomu z 1990 r., ale w 2006 r. emisje spadły tylko o 2,2 %. W UE liczącej 27

⁽¹⁾ Boulding K., *The Economics of the Coming Spaceship Earth* („Gospodarka statku kosmicznego Ziemia”) [w:] *Environmental Quality in a Growing Society* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1966), s. 253 i nast.

⁽²⁾ Dz.U. C 100 z 30.4.2009, s. 53.

⁽³⁾ Europejska Agencja Środowiska, „Sygnały” 2010.

⁽⁴⁾ Global Footprint Network i WWF, *Europe 2007: Gross Domestic Product and Ecological Footprint* („Europa 2007: Produkt krajowy brutto a ślad ekologiczny”).

⁽⁵⁾ Dz.U. C 77 z 31.3.2009, s. 73.

państw członkowskich emisje spadły w tym czasie o 7,7 %, ale od 2000 r. wzrosły o 1,5 %⁽⁶⁾. Od lat 90. XX wieku efektywność energetyczna w UE poprawiała się zaledwie o 0,5 % rocznie⁽⁷⁾.

3.5 Obniżenie w ciągu 40 lat poziomu emisji o 80–95 %, a jednocześnie utrzymanie wzrostu gospodarczego na poziomie 2–3 % rocznie oznacza zmniejszenie intensywności emisji dwutlenku węgla w gospodarce o 6–10 % rocznie. Tak wielka zmiana technologiczna o trwałym wpływie na całą gospodarkę nie ma precedensu. Rozważnie byłoby zatem rozpocząć poważny dialog na temat możliwości zmiany wzorców konsumpcji oraz ogólnego modelu gospodarczego i społecznego, który jest oparty na zwiększaniu produkcji i konsumpcji, a także zacząć szukać możliwości jak najszybszych ulepszeń łańcucha produkcji i łańcucha dostaw.

4. Zrównoważona konsumpcja: umożliwić wybór

4.1 Na Szczycie Ziemi w 1992 r. w Rio rządy państw europejskich zobowiązały się do wyeliminowania wzorców konsumpcji i produkcji niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Ponadto w ramach procesu marrakeszeńskiego zobowiązały się także do opracowania do 2010 r. planów działania na rzecz zrównoważonej produkcji i konsumpcji, które będą rozpatrzone przez Komisję ONZ ds. Zrównoważonego Rozwoju w 2011 r.

4.2 Baza badawcza na temat zrównoważonej konsumpcji i środków jej osiągnięcia rośnie⁽⁸⁾. Konsumentów przeważnie są trwale przywiązani do bieżącego stylu życia, a jeśli nawet chcieliby ograniczyć np. użytkowanie samochodu, nie mają pomysłu, jak to zrobić. Konsumpcję kształtuje i ogranicza szereg czynników, takich jak potrzeby psychologiczne, osobowość, otoczenie społeczne, czynniki kulturowe oraz dostępność i ceny alternatywnych dóbr i usług. W społeczeństwie konsumentów decyzje dotyczące konsumpcji odgrywają główną rolę w zaspokajaniu potrzeb społecznych i psychologicznych, jeśli chodzi o przynależność do grupy, samoocenę czy określanie indywidualnej tożsamości. To wszystko sprawia, że ludzie niechętnie myślą o jakiegokolwiek zmianie, a rządy mają trudności z wprowadzaniem polityki propagującej zmianę wzorca konsumpcji. Tam gdzie taka polityka była wdrażana, rezultaty przeważnie rozczarowały jako zbyt nikłe lub zbyt powolne, w związku z czym trudno było także utrzymać ją wobec oporu ze strony żywotnych interesów.

4.3 Motywacja, modele konsumpcji i prawdopodobna reakcja na konkretną politykę różnią się znacznie w zależności

od osoby. Także dla tej samej osoby mogą one być inne w różnych sytuacjach. Dlatego nie ma prostego przepisu na politykę propagującą zrównoważoną konsumpcję. Efekt ten można osiągnąć raczej poprzez szeroki wachlarz środków politycznych w różnych dziedzinach: od rolnictwa, przez zatrudnienie i edukację, aż po ochronę zdrowia. Mogą być konieczne specjalne strategie promowania bardziej zrównoważonych wyborów w konkretnych grupach, takich jak osoby starsze lub młodzież.

4.4 W sytuacji stanu wyjątkowego lub wojny ludzie dobrowolnie i masowo godzili się na ograniczenia, jednak kryzys ekologiczny zasadniczo nie jest postrzegany jako zagrożenie na taką skalę. Mimo to ostatnimi czasy coraz więcej osób decyduje się na prostszy styl życia, aby zmniejszyć swój negatywny wpływ na środowisko. Najbardziej owocne z takich prób zmiany modelu konsumpcji oparte były na małych społecznościach, np. program ekoespółów prowadzony w kilku krajach przez organizację Global Action Plan, polegający na organizowaniu małych grup osób (z sąsiedztwa, z miejsca pracy lub ze szkoły), które monitorują ilość odpadów, jakie wytwarzają, zużycie energii i wody oraz określają działania, jakie mogą podjąć, by ich styl życia był bardziej zrównoważony.

4.5 Starania o zmianę podejmowane wyłącznie odgórnie nie mają wielkich szans powodzenia, zwłaszcza gdy wpływ na opinię publiczną próbują wywierać politycy, których styl życia charakteryzuje się wysoką konsumpcją. Dla większości ludzi zrównoważona konsumpcja nie należy do najwyższych priorytetów. Przemiany społeczne często zaczynają się jednak w małych grupach społecznych i rozprzestrzeniają się wieloma różnymi kanałami komunikacji, także za pośrednictwem głównego nurtu mediów, sztuki, nieformalnych sieci przyjaciół czy organizacji wyznaniowych. Rola podmiotów kształtujących politykę powinna polegać raczej na znajdowaniu grup już działających na rzecz zrównoważonego stylu życia i zachęcaniu ich do kontynuacji tych działań niż na narzucaniu ogólnie pojętemu społeczeństwu własnego zdania na temat tego, co powinno się robić.

4.6 Wybór zrównoważonego stylu życia nie powinien być postrzegany i przedstawiany jako luksus przeznaczony dla osób, które mają odpowiednie zasoby finansowe, by móc sobie na niego pozwolić. EKES podkreślał, że zrównoważona produkcja nie powinna pociągać za sobą wyższej ceny⁽⁹⁾, ale być dostępna dla wszystkich. Bardzo istotne jest dbanie o to, by konsumpcja o mniejszym wpływie na środowisko nie była dla indywidualnych konsumentów droższa, gdyż oznaczałoby to, że możliwość wyboru ma tylko część społeczeństwa, a osoby biedniejsze i gorzej zarabiające są z niej wyłączone.

4.7 EKES podkreśla, że w celu stworzenia możliwości wyboru konsumpcji o mniejszym wpływie na środowisko trzeba zająć się innymi ważnymi aspektami dobrobytu. Niektóre z nich postrzegane są jako ważniejsze, np. możliwości zatrudnienia, płaca adekwatna do wykonanej pracy, godziwe miejsca pracy oraz dostępność kredytów dla MSP.

⁽⁶⁾ EEA, *Annual European Community greenhouse gas inventory 1990–2006 and inventory report 2008: Submission to the UNFCCC Secretariat* („Sprawozdanie roczne dotyczące emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie Europejskiej w latach 1990–2006 oraz sprawozdanie za 2008 r., przedłożone Sekretariatowi UNFCCC”), Kopenhaga: EEA, 2008.

⁽⁷⁾ Tipping P. i inni, *Impact Assessment on the Future Action Plan for Energy Efficiency* („Ocena oddziaływania dotycząca przyszłego planu działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii”), przeprowadzona przez ECN (NL) i WS Atkins (UK) dla DG TREN, wykonawca: Ecorys, Holandia (2006).

⁽⁸⁾ Jackson T., *Motivating Sustainable Consumption: A Review of Evidence on Consumer Behaviour and Behavioural Change* („Motywacja do zrównoważonej konsumpcji. Przegląd danych dotyczących zachowań konsumentów i zmiany tych zachowań”), sprawozdanie dla Sieci Badawczej na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Research Network), 2005, dostępne pod adresem: <http://www.sd-research.org.uk/>.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 224 z 30.8.2008, s. 1.

5. Kwestie z zakresu polityki

5.1 Instytucje UE mają za sobą długoletnie historyczne doświadczenie w kształtowaniu wizji i wprowadzaniu radykalnych przemian. Zdobyły je w procesie budowania zjednoczonej Europy. Model działania, jaki przyjmowały, polegał przeważnie na pluralizmie, raczej na ułatwianiu porozumienia między państwami niż na nadawaniu zmianom określonego kierunku. UE wskazywała jednak drogę w pewnych dziedzinach, np. wytyczała standardy zdrowotne i ekologiczne. Doświadczenia te mogą być cenne w budowaniu zrównoważonej gospodarki. Przywództwo i inspiracja mogą okazać się równie ważne jak wiedza techniczna i biurokratyczna.

5.2 Komitet z zadowoleniem przyjął plan działania Komisji na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji⁽¹⁰⁾. Wiele innych obszarów polityki UE wiąże się ze zrównoważoną konsumpcją, np. system handlu uprawnieniami do emisji (ETS), dyrektywa w sprawie umieszczania informacji dotyczącej efektywności zużycia paliwa na samochodach, rozporządzenie dotyczące obniżenia poziomów emisji CO₂ pochodzących z lekkich pojazdów samochodowych, dyrektywa w sprawie biopaliw, dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, dyrektywa w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych, a także postanowienia dotyczące ochrony środowiska określone we wspólnej polityce rolnej. Polityka UE koncentruje się jednak na instrumentach rynkowych i standardach dotyczących technologii i produkcji. Tylko w ETS mowa jest o bezwzględnych poziomach emisji gazów cieplarnianych. Występuje konflikt z celami innych dziedzin polityki, takimi jak zwiększanie mobilności. Bardzo niewiele działań dotyczy bezpośrednio konsumpcji i stylu życia, a strategie ewidentnie nie są w stanie doprowadzić do realizacji celów w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i osiągnięcia niezależności od surowców mineralnych nieodpowiadających założeniom zrównoważonego rozwoju.

5.3 Potrzebny jest dialog, w który zaangażowane byłyby instytucje UE, rządy krajowe i lokalne oraz wszyscy partnerzy społeczni. Jedną z dróg w kierunku zbudowania takiego dialogu byłaby współpraca Komisji z EKES-em i innymi partnerami mająca na celu utworzenie forum poświęconego zrównoważonej konsumpcji, które badałoby następujące kwestie:

— Wartości, które kształtowałyby zrównoważoną gospodarkę, konflikty celów, które trzeba rozwiązać, takie jak między wzrostem i równowagą ekologiczną, włączeniem społecznym i wolnością osobistą, jakością życia obecnych i przyszłych pokoleń itp.

— Czy musimy zmniejszyć konsumpcję w pewnych dziedzinach? U źródła większości emisji gazów cieplarnianych leży konsumpcja żywności, zużycie energii i transport. Między celem zrównoważonego rozwoju a innymi celami występują konflikty, ale istnieją tu także potencjalne synergie (np. korzystanie z roweru może być korzystne dla zdrowia i środowiska).

— Co powstrzymuje obywateli przed wybieraniem bardziej zrównoważonych modeli konsumpcji i jak mogą w tej sprawie pomóc władze lokalne, krajowe i instytucje UE? Pomoc ta może np. polegać na zapewnieniu pełnego wdrożenia istniejących strategii (takich jak dyrektywa w sprawie charakterystyki energetycznej budynków) oraz na wzmacnianiu środków w ramach planu działania na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji, by umożliwić konsumentom wybieranie żywności wyprodukowanej w sposób bardziej zrównoważony.

— Doświadczenia różnych osób i grup, które przyjęły styl życia charakteryzujący się możliwie najmniejszym wpływem na środowisko i możliwości ich naśladowania. Może to dotyczyć organizacji takich jak Global Action Plan (prowadzonym przez nią ekoespołom zwykle udaje się zmniejszyć ilość nierecyklingowanych odpadów o 40–50 %), sieci takich jak Transition Towns (inicjatywa na rzecz kształtowania społeczności lokalnych zdolnych stawić czoła skutkom zmiany klimatu i kurczenia się zasobów) i grup wyznaniowych takich jak kwakrzy (którzy mają długą tradycję stylu życia o niewielkim oddziaływaniu na środowisko i wyznają umacniające go wartości). Osoby należące do niektórych z tych grup czy sieci prowadzą satysfakcjonujący styl życia, zużywając przy tym 60–80 % mniej zasobów materialnych i energetycznych niż średnia dla UE.

— Środki, które są potrzebne w okresie przechodzenia do bardziej zrównoważonej konsumpcji, by pomagać w dostosowaniu się szczególnym grupom ludności, takim jak osoby starsze, młodzi ludzie, bezrobotni, niedawni imigranci, rodziny z małymi dziećmi.

— Jak pogodzić zmianę konsumpcji na mniej oddziałyującą na środowisko, a produkcji na bardziej zrównoważoną z konkurencyjnością na rynku wewnętrznym?

5.4 Polityka powinna przewidywać zarówno doraźne, jak długoterminowe działania na rzecz zmiany konsumpcji. Wiele można skorzystać z dotychczasowych doświadczeń, np. związanych z działaniami na rzecz ograniczania palenia tytoniu, gdzie połączone stosowanie kształtowania cen, regulacji, oznakowania i edukacji doprowadziło do zasadniczej zmiany postaw i zachowań.

5.4.1 Zachęty cenowe stanowią ważną część pakietu środków politycznych, występuje jednak konflikt między celem Komisji polegającym na obniżeniu cen energii⁽¹¹⁾ a potrzebą ograniczenia konsumpcji. Podatek od emisji lub handel nimi trzeba uzupełniać innymi środkami. Przykładowo, jeżeli nie będzie się intensywnie wspierała izolacja budynków mieszkalnych i alternatywnych źródeł energii, wysokie ceny paliwa lub węgla mogą zaostrzać ubóstwo energetyczne.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 218 z 11.9.2009, s. 46.

⁽¹¹⁾ Monti M., *A New Strategy for the Single Market* („Nowa strategia dla jednolitego rynku”), sprawozdanie dla przewodniczącego Komisji Europejskiej, maj 2010 r.

5.4.2 EKES wielokrotnie podkreślał znaczenie programów edukacyjnych w kształtowaniu skutecznych zrównoważonych zachowań. Komitet powtarza, że takie programy edukacyjne powinny być skierowane nie tylko do szkół i młodzieży, co oczywiście jest ważne, ale do osób w każdym wieku. Kształcenie zawodowe, uczenie się przez całe życie i inne programy powinny być dostępne dla osób starszych. Zrównoważone praktyki w żadnym wypadku nie mogą zwiększać marginalizacji pewnych grup, np. bezrobotnych.

5.5 Dialog musi być powiązany z działaniem, które powinno objąć także wspieranie zdobywania doświadczeń przez grupy działające na rzecz zrównoważonego modelu życia oraz rozpowszechniania tych doświadczeń. Aby w ogóle był przydatny, instytucje UE muszą traktować go poważnie, tak aby efektem było dostosowanie i wzmocnienie polityki tam, gdzie jest to

wskazane, a także podjęcie w ramach tychże instytucji praktycznych działań mających na celu zapewnienie kierownictwa i ukazanie możliwości wprowadzania bardziej zrównoważonych praktyk.

5.6 Nie można postrzegać zrównoważonej konsumpcji wyłącznie w kategoriach polityki dotyczącej środowiska. Będzie ona wymagała inicjatyw w wielu dziedzinach polityki, takich jak zdrowie, edukacja, zatrudnienie, handel, konkurencja, sprawy konsumentów, transport, rolnictwo i energia.

5.7 EKES zdecydowanie zachęca Komisję, by poważnie rozważyła podjęcie działań na rzecz zrównoważonej konsumpcji w ramach programu prac Komisji na rok 2010 „Czas na działanie”⁽¹²⁾, a następnie w ramach strategii „Europa 2020”.

Bruksela, 15 lipca 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI

⁽¹²⁾ COM(2010) 135 wersja ostateczna, t. I.